

Länsstyrelsen
Västmanlands län

REMISS

1 (2)

Datum
2018-07-06

Darienummer
452-3754-2018

AVDELNINGEN FÖR SAMHÄLLSUTVECKLING
Samhällsskydd och beredskap
Ingela Regnell
Telefon 010-224 93 36
ingela.regnell@lansstyrelsen.se

Till sändlista

Remiss av Länsstyrelsens program för räddningstjänst rörande kärnteknisk olycka och sanering i Västmanlands län.

Enligt 4 kap 21 § Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor ska länsstyrelsen, efter att ha hört berörda myndigheter, kommuner och landsting, upprätta ett program för räddningstjänsten enligt 4 kap 6 § (2003:778) om skydd mot olyckor och sanering vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning enligt samma lag.

Därför översänder nu Länsstyrelsen förslag till program för räddningstjänst och sanering på remiss till Er så att Ni får möjlighet att lämna synpunkter.

Synpunkter på planen skickas till krisberedskap.vastmanland@lansstyrelsen.se och ska senast vara länsstyrelsen **tillhanda 31 augusti 2018**.

Ev frågor kring planen besvaras av Per Höglund, 010-224 93 14, per.hoglund@lansstyrelsen.se

Per Höglund
Räddningstjänsthandläggare

Sändlista:

Arboga kommun
Fagersta kommun
Hallstahammars kommun
Kungsörs kommun
Köpings kommun
Norbergs kommun
Sala kommun
Skinnskattebergs kommun
Surahammars kommun
Västerås stad

Mälardalens Brand- och räddningsförbund
Södra Dalarnas räddningstjänstförbund
Västra Mälardalens kommunalförbund (Räddningstjänsten)

Kustbevakningen
Länsstyrelsen i Dalarnas län
Länsstyrelsen i Södermanlands län
Länsstyrelsen i Uppsala län
Länsstyrelsen i Örebro län
Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap
Polismyndigheten
Sjöfartsverket
Strålsäkerhetsmyndigheten

Försvarmakten, Militärregion Mitt
Region Västmanland

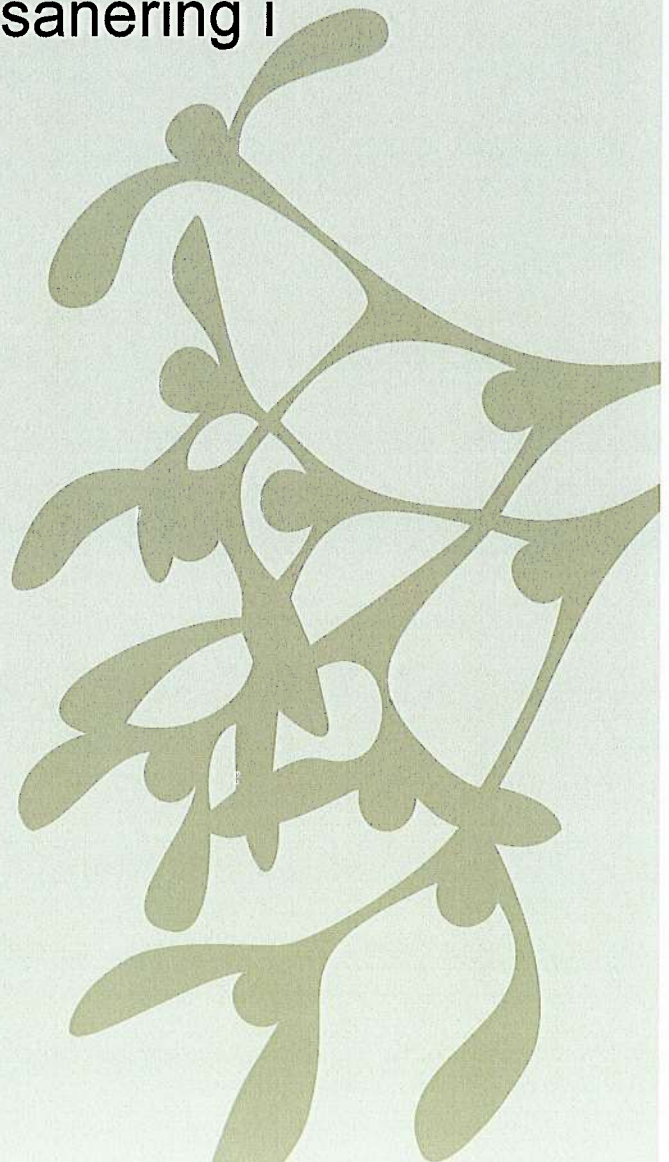
Länsstyrelsen
Västmanlands län

SALA KOMMUN	
Kommunstyrelsens förvaltning	
Ink. 2018 -08- 07	
Diarienumr 2018/1077	Aktbilaga 2

Program för räddningstjänst rörande kärnteknisk olycka och sanering i Västmanlands län

Diarienumr: 452-3754-2018

Redovisningsrapport

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Lagstiftning	1
1.1.1	Kriterier för statlig räddningstjänst	1
1.1.2	Program för räddningstjänst och sanering vid kärnteknisk olycka	2
1.1.3	Förhandsinformation till allmänheten	2
1.1.4	Information till allmänheten vid larm	2
2	Regionala förhållanden	3
2.1	Geografi	3
3	Larmvägar	5
3.1	Larmväg vid haverilarm på svenskt kärnkraftverk	5
3.2	Larmväg vid radiologisk eller nukleär händelse utomlands	5
3.3	Larm vid anläggningar klassade som hotkategori II	5
4	Organisation och ledning	6
4.1	Tjänsteman i beredskap	6
4.2	Räddningsledare	6
4.3	Sanering och saneringsledare	6
4.3.1	Indikering och mätning	6
4.3.2	Evakuering	6
4.3.3	Krisstöd och hälsa	7
5	Samband	8
5.1	Rakel	8
5.2	Samverkanskonferenser	8
5.3	WIS	8
6	Strålningsmätning	9
6.1	Central mätning	9
6.2	Regional mätning	9
6.3	Lokal nivå	9
6.3.1	Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen	9
6.3.2	Räddningstjänsten	9
7	Information till allmänheten	10
7.1	Informationskanaler	10
7.1.1	VMA och utomhusvarningssystemet	11
7.1.2	Sociala medier	11
7.1.3	113 13	11
7.1.4	Länsstyrelsens externa webbplats	11
7.1.5	Nationell portal för krisinformation (krisinformation.se)	11
7.1.6	Västmanlands tolkservice	11
8	Personella och materiella resurser	12
9	Sanering	13
9.1	Organisation i saneringsfas	13
9.1.1	Länsstyrelsens ledning	13
9.1.2	Saneringsledaren	14
9.1.3	Operativ chef	14
10	Saneringsmetoder, indikering och mätning	15
10.1	Prioritering	15
10.2	Saneringsmetoder	15
10.3	Saneringspersonal	15
10.4	Kontaminerat material	15
11	Utbildning och övning	17

1 Inledning

Program för räddningstjänst rörande kärnteknisk olycka och sanering i Västmanlands län redogör för Länsstyrelsens ansvar och roll vid utsläpp av radioaktiva ämnen. Planen kompletterar befintliga krishanteringsplaner utifrån det särskilda ansvar som åligger Länsstyrelsen kopplat till kärntekniska händelser.

Programmet ska säkerställa att samhällets samlade resurser kommer till effektiv användning för att skydda människa och miljö mot joniserande strålning i händelse av ett radioaktivt utsläpp. Planen innehåller även riktlinjer för informationsverksamheten och beskriver regionala förhållanden i Västmanlands län. Vid en kärnteknisk olycka kommer samverkan ske med berörda aktörer och län för att hantera händelsen.

Vid en kärnteknisk händelse på Westinghouse Electric AB, Bränslefabriken, aktiveras i första hand Länsstyrelsens särskilda beredskapsplan för anläggningen.

De övergripande målen för samhällets krisberedskap är att värna om:

- Befolkningens liv och hälsa
- Samhällets funktionalitet
- Förmågan att upprätthålla demokrati och rättssäkerhet
- Mänskliga fri- och rättigheter

1.1 Lagstiftning

Länsstyrelsens ansvar vid utsläpp av radioaktiva ämnen regleras främst i Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) och Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO).

1.1.1 Kriterier för statlig räddningstjänst

Vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning i sådan omfattning att särskilda åtgärder krävs för att skydda allmänheten, eller då överhängande fara för ett sådant utsläpp föreligger, ska Länsstyrelsen ansvara för räddningstjänsten (LSO 4 kap 6 §, och FSO 4 kap 15 §). Länsstyrelsen är även ansvarig för sanering efter sådana olyckor (LSO 4 kap 8 §).

Med kärnteknisk anläggning avses enligt 2 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet:

- Anläggning för utvinning av kärnenergi (kärnkraftsreaktor)
- Annan anläggning i vilken en självunderhållande kärnreaktion kan ske, såsom forskningsreaktor
- Anläggning för utvinning, framställning, hantering, bearbetning, förvaring som avses bli bestående (slutförvaring) eller annan förvaring (lagring) av kärnämne
- Anläggning för hantering, bearbetning, lagring eller slutförvaring av kärnavfall

Kärnladdningar och så kallade smutsiga bomber, dvs. konventionella sprängladdningar som används för att sprida ett eller flera radioaktiva ämnen, är inte att betrakta som kärntekniska anläggningar. Däremot hör kärnenergidrivna satelliter och ubåtar till de kärntekniska anläggningarna.

Vid andra olyckor med radioaktiva ämnen, exempelvis i samband med transport av radioaktiva ämnen, är verksamhetsutövaren ansvarig för eventuell sanering.

Enligt LSO 4 kap 9 § ska räddningsledaren utses av den myndighet som ansvarar för räddningstjänsten. Till räddningsledare i räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning får endast den utses som har behörighet att vara räddningsledare i kommunal räddningstjänst och som har erfarenhet av att leda stora räddningsinsatser, eller den som har motsvarande kvalifikationer (FSO 4 kap 22 §).

1.1.2 Program för räddningstjänst och sanering vid kärnteknisk olycka

Länsstyrelsen ska enligt 4 kap 21 § i förordningen om skydd mot olyckor (FSO) upprätta ett program för räddningstjänst och sanering vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning.

Programmet ska behandla följande områden:

- Organisation och ledning
- Samband
- Strålningsmätning
- Information till allmänheten
- Personella och materiella resurser i länet
- Saneringsmetoder
- Andra frågor av betydelse för beredskapen

1.1.3 Förhandsinformation till allmänheten

Enligt 4 kap 18 § i FSO ska Länsstyrelsen säkerställa att den befolkning som troligen kommer att beröras i händelse av en nödsituation som medför risk för strålning ges information om de hälsoskyddsåtgärder som ska vidtas och de regler som gäller i en sådan situation. Detsamma gäller för personer som kan komma att delta i räddningsaktioner i händelse av en nödsituation som medför risk för strålning. De ska ges lämplig och regelbundet uppdaterad information om de hälsorisker deras deltagande kan komma att innebära och om försiktighetsåtgärder som ska vidtas vid ett sådant tillfälle.

1.1.4 Information till allmänheten vid larm

Länsstyrelsen ska vidare enligt 4 kap 18 § i FSO säkerställa att den befolkning som faktiskt berörs i händelse av en nödsituation som medför risk för strålning omedelbart underrättas med fakta om olyckan, de regler som gäller för befolkningen och de hälsoskyddsåtgärder som ska vidtas.

2 Regionala förhållanden

Västmanlands län har ett centralt läge i Sverige och är till ytan ett litet län. Länets areal är 5 690 km², varav 5 145 km² är land. Det finns tio kommuner i länet. Befolkningen uppgick 2017 till cirka 270 000 invånare. Västerås kommun är befolkningsmässigt störst med cirka 145 000 invånare. Minst är Skinnskattebergs kommun med cirka 4 400 invånare. Regionaltåg, insjöhamnar, större vägar och flygplats knyter samman länet med expansiva delar av landet och världen.

Ur räddningstjänstsynpunkt finns fem samverkansorganisationer:

- Västerås, Surahammars och Hallstahammars kommuner har ett gemensamt räddningstjänstförbund – **Mälardalens Brand- och Räddningsförbund, MBR**. Dessa har tillsammans med Eskilstuna och Strängnäs kommuner bildat en ledningssamverkan, Räddsam Mälardalen, med ledningscentral i Eskilstuna.
- Köping, Arboga och Kungsörs kommuner bildar **Västra Mälardalens Räddningstjänst**. De har sedan maj 2018 ledningssamverkan med Nerikes Brandkår. Ledningscentralen finns i Örebro.
- **Skinnskatteberg** utgör egen räddningstjänstorganisation och har sedan maj 2018 ledningssamverkan med Nerikes brandkår.
- Fagersta och Norbergs kommuner ingår i **Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund, SDR**, med säte i Avesta. I SDR ingår även Avesta och Hedemora kommuner.
- **Sala** har ett civilrättsligt avtal med Heby kommun men är i lagens mening egen räddningstjänst. De är sedan 2016 anslutna till Storstockholms räddningscentral, SSRC, i Täby – vilket även Uppsala län är.

Av Sveriges tre kärnkraftverk ligger Forsmark närmast Västmanland. Avståndet mellan Forsmark och Sala kommun är drygt 10 mil fågelvägen. Avståndet till Oskarshamn är cirka 30 mil, och till Ringhals 40 mil. I Västerås finns kärnbränslefabriken Westinghouse Electric AB även kallad för Bränslefabriken.

2.1 Geografi

Västmanlands natur är varierad, från Mälaren och dess öar i söder till Bergslagen med mer kuperad terräng, skogar, sjöar och vattendrag i norr.

I Västmanlands län finns omkring 850 sjöar. Mälaren och Hjälmaran är de två största. Det är dock bara en tredjedel av deras totala yta som befinner sig inom länsgränsen.

Länets största sjö är Mälaren som också utgör dricksvattentäkt för cirka två miljoner människor i Mälarenregionen samtidigt som den är en viktig transportled för godstrafik. Mälaren är i vissa delar riksintresse för friluftsliv och naturvård.

Utöver alla sjöar finns det cirka 1 100 km vattendrag i länet. Västmanland genomkorsas exempelvis av Dalälven, Arbogaån, Kolbäcksån med Norbergsån och Hedströmmen. Strömsholms kanal är 11 mil lång och har 26 slussar.

I Fagersta kommun finns världsarvet Engelsbergs bruk. Engelsbergs bruk anlades 1681 och utvecklades till ett av världens modernaste järnbruk under åren 1700–1800. Anläggningen omfattar herrgård och park, brukskontor, arbetarbostäder och industribyggnader och är det enda bruk i Sverige som har kvar både byggnaderna och det mesta av den tekniska utrustningen.

Det finns över 100 naturreservat i länet samt kulturreseptatet Bråfors som är en av landets äldsta bergsmansbyar. I hyttan tillverkades järn och på gården bedrevs jordbruk för att försörja både människor och djur med mat. Arkeologiska undersökningar visar att järntillverkningen började redan på 1200-talet.

Länet kännetecknas av att vara ett friluftslän där många människor vistas i skog och mark under sommarhalvåret.

Trafikrörelserna utgör en stor del av länets struktur, inte minst på grund av mängden trafik som går genom länet varje dag. Genom länet går fem nationella stamvägar; E 18, E 20, Riksväg 56, samt riksvägarna 70 och 72. Länet är även väl försörjt med järnvägsförbindelser, Västerås och Köping har stora insjöhamnar.

3 Larmvägar

3.1 Larmväg vid haverilarm på svenskt kärnkraftverk

Vid ett haverilarm på ett svenskt kärnkraftverk rapporterar personalen direkt till SOS Alarm som kopplar vidare till Sveriges Radio AB (SR). SR utlöser inomhusvarningssystemet och sänder ut ett viktigt meddelande till allmänheten (VMA). Kärnkraftverkets personal utlyser utomhusvarningssystemet för att varna människor som befinner sig utomhus i den inre beredskapszonen.

SOS Alarm AB larmar Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM), MSB och andra myndigheter och organisationer enligt berörd länsstyrelses larmlista. SSM skickar ut ett så kallat larmfax till samtliga länsstyrelser, centrala myndigheter, samt miljödepartementet och justitiedepartementet.

Namnet "Myndigheten för samhällsskydd och beredskap" bör skrivas ut vid första tillfället myndighetens namn anges jmf. Strålsäkerhetsmyndigheten ovan.

3.2 Larmväg vid radiologisk eller nukleär händelse utomlands

Vid radiologisk eller nukleär händelse utomlands kontaktar EU eller International Atomic Energy Agency (IAEA) SMHI som larmar vidare till SSM och MSB. SSM skickar sedan ut ett larmfax till länsstyrelser, centrala myndigheter, justitie- och miljödepartementet.

3.3 Larm vid anläggningar klassade som hotkategori II

På anläggningar som klassas som hotkategori II används larmnivån områdeslarm. Ett områdeslarm innebär att en händelse eller störning har skett som hotar anläggningens säkerhet.

Westinghouse Electric Sweden AB, Bränslefabriken, i Västerås är ett exempel på en anläggning som klassas som hotkategori II. Information om hantering av radiologisk olycka på WSE återfinns i Länsstyrelsens beredskapsplan för anläggningen.

Beredskapsplanen finns ej tillgänglig på Länsstyrelsens hemsida, varför det inte går att få den information som hänvisas till.

4 Organisation och ledning

Krishanteringsorganisationen vid en kärnteknisk olycka utgår ifrån den som beskrivs i Länsstyrelsens generella krishanteringsplan¹. Utifrån Länsstyrelsens ansvar tillkommer dock ett antal särskilda funktioner vid en kärnteknisk olycka, och dessa beskrivs nedan. För en mer utförlig genomgång av ordinarie funktioners ansvar och uppgifter hänvisas till den generella krishanteringsplanen. Det pågår en översyn av Länsstyrelsens krishanteringsorganisation vilket eventuellt kan komma att påverka hur organisationen och ledningen ska se ut för sanering rörande en kärnteknisk olycka.

Den generella krishanteringsplanen finns ej tillgänglig på Länsstyrelsens hemsida, varför de funktioner och ansvar som hänvisas till inte går att ta del av.

4.1 Tjänsteman i beredskap

Funktionen tjänsteman i beredskap (TiB) utgör Länsstyrelsens grundberedskap. TiB är tillgänglig dygnet runt via SOS Alarm AB, och har mandat att starta upp krishanteringsorganisationen.

4.2 Räddningsledare

Vid en kärnteknisk olycka utser Landshövdingen räddningsledare för händelsen. I länet finns presumtiva räddningsledare utsedda genom ett särskilt förordnande av länsrådet.

Vilken uppgift har Räddningsledaren vid en kärnteknisk olycka? Vilket ansvar, vilka befogenheter och vilka uppgifter är kopplade till funktionen?

Hur kopplar RL-rollen till den krishanteringsorganisation som (enligt uppgift) beskrivs i krishanteringsplanen?

Jmf motsvarande beskrivning för Saneringsledaren under punkt 9.1.2.

4.3 Sanering och saneringsledare

Saneringsledarens huvuduppgift är att planera och leda saneringsarbetet under och efter en kärnteknisk olycka. För mer ingående beskrivning av funktionen, se kapitel 9.

4.3.1 Indikering och mätning

Funktionens huvuduppgift är att samordna och leda arbetet med strålningsmätning samt att samverka med berörda myndigheter såsom Strålsäkerhetsmyndigheten. För mer ingående beskrivning av funktionen, se kapitlet 10.

4.3.2 Evakuering

Funktionens uppgift är att se över och samordna nödvändiga insatser för evakuering av människor och djur.

¹ Länsstyrelsen krishanteringsplan

4.3.3 Krisstöd och hälsa

Funktionens uppgift är att samordna insatser för krisstöd och hälsa.

Remissutgåva

5 Samband

Rakel och WIS är de primära sambandsmedlen för länets krishanteringsaktörer. Utöver dessa kan telefon, telefax och e-post komma att användas. Sambandsuppgifter finns i bilaga 2 i Länsstyrelsens krishanteringsplan. En särskild sambandslista kommer att upprättas då sanering blir aktuell.

Refereras till bilaga 2 måste den stå att finna på Länsstyrelsens hemsida.

5.1 Rakel

Rakel är ett robust nationellt kommunikationssystem för samverkan och ledning. Talgruppen **Vstm LednLän** är den talgrupp som initialt används vid en händelse som kräver regional samverkan. Alla i styrande eller krishanterande positioner på polis, räddningstjänst, försvarsmakten, Sveriges radio, Länsstyrelsen, Regionen och SOS Alarm ska ha tillgång till Vstm LednLän. Ytterligare talgrupper finns tillgängliga och kan användas vid behov. Talgrupper för nationell samverkan återfinns i *Nationella riktlinjer för samverkan i Rakel*².

Eftersom belastningen på mobiltelefonnät vid en kärnteknisk olycka förväntas bli hög bör Rakel användas för kommunikation mellan ledningsplatser och till personal i fält.

5.2 Samverkanskonferenser

Vid en händelse kan regionala samverkanskonferenser genomföras med berörda aktörer i länet, främst inom ramen för U-sam. Konferenserna genomförs i första hand via Rakel.

MSB kan anordna nationella samverkanskonferenser för samverkan, samordning och informationsdelning vid händelser som berör flera län/sektorer och som kan ha konsekvenser på samhällsviktig verksamhet.

5.3 WIS

Skyddat webbaserat informationssystem (WIS) är ett nationellt verktyg som används av aktörer inom krishanteringssystemet.

Vid ett haverilarm på ett svenskt kärnkraftverk är det - efter att initialt larmfax gått ut - WIS som användas för vidare rapportering kring händelsen.

² Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap: *Nationella riktlinjer för samverkan i Rakel*. 2016

6 Strålningsmätning

En kartläggning av nedfallets omfattning och nuklidsammansättning behöver genomföras för att kunna planera insatsen och välja lämpliga saneringsmetoder. Strålningsmätningar utförs innan saneringen påbörjas, men också under pågående sanering för att kunna utvärdera arbetet. Även innan saneringen avslutats och områden eventuellt ska friklassas, för att åter kunna användas som till exempel betesmark, genomförs noggranna mätningar för att verifiera att saneringen nått önskat resultat.

Är återanvändning av betesmark ett bra exempel - saneringsmetoden är ju avklingning och således inte påverkbar.

Ett exempel som bygger på den prioritering som framgår av punkt 10.1, ”I allmänhet kan man dock säga att viktiga samhällsfunktioner, samt områden där många människor vistas kommer att prioriteras i första hand”, hade kanske varit tydligare.

Strålningsmätning kan ske på central, regional och lokal nivå.

6.1 Central mätning

Flygkartering av markbeläggning, nuklidspecifika fältmätningar och friklassningsmätningar initieras av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Livsmedelsmätningar initieras av SSM och Livsmedelsverket (SLV). SSM har ett nätverk med 32 mätstationer fördelade över hela landet, som kontinuerligt registrerar strålnivån och varnar vid förhöjda värden direkt till SSM.

6.2 Regional mätning

Mätning av strålning i vatten, odlingsbar mark samt livsmedel initieras av Länsstyrelsen. Detta kräver avancerad teknisk utrustning och speciellt utbildad personal. Huvuddelen av landets resurser inom detta område ingår i den nationella mätorganisationen som leds av SSM. Centrala myndigheters riktlinjer samt regionala och lokala mätresultat utgör underlag för hur ofta och hur länge lokal mätning ska pågå.

6.3 Lokal nivå

6.3.1 Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen

Länets kommunala miljö- och hälsoskyddsförvaltningar gör regelbundna strålningsmätningar var sjunde månad på fasta mätplatser.

Samtliga länets kommunala miljö- och hälsoskyddsförvaltningar eller motsvarande har tillgång till intensimeter SRV 2000 tillhandahållna av Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskaps föregångare Räddningsverket (SRV) för regelbundna mätningar av bakgrundsstrålningen.

6.3.2 Räddningstjänsten

Varje räddningstjänst ska ha tillgång till minst en intensimeter SRV 2000.

7 Information till allmänheten

I händelse av en nödsituation som medför risk för strålning är det enligt gällande lagstiftning Länsstyrelsen som ansvarar för samordning av information som är kopplad till räddningstjänst och sanering.

Länsstyrelsens plan för information till allmänheten vid en kärnteknisk olycka utgår ifrån den ordinarie kriskommunikationsplanen³. I en krissituation är det kriskommunikationsfunktionens roll att bistå Länsstyrelsens ledning och krishanteringsorganisationen med olika kommunikationsinsatser externt och internt, samt inhämtning och samordning av information.

Kriskommunikationsplanen står ej att finna på Länsstyrelsens hemsida.

Eftersom en stor del av befolkningen sannolikt kommer att beröras av denna typ av händelse ställs extra höga krav på informationsåtgärder riktade till allmänheten. Det är därför nödvändigt att komplettera kriskommunikationsplanen med ett antal punkter som kräver särskild beaktning vid en kärnteknisk olycka.

Följande punkter är särskilt viktiga för kommunikation till allmänheten vid en kärnteknisk händelse:

- Information om händelsen finns snabbt tillgänglig
- Information om händelsen är lättillgänglig
- Information som går ut är tydlig och kvalitetssäkrad
- Information som går ut är entydig

För att Länsstyrelsen ska kunna kommunicera bra information till allmänheten inom ett rimligt tidsspänn är det viktigt att alla aktörer som är aktiva i krishanteringen bidrar till den gemensamma lägesbilden. Detta sker i första hand genom regionala samverkanskonferenser som anordnas av Länsstyrelsen. MSB kan även anordna nationella samverkanskonferenser i samma syfte.

Eftersom Länsstyrelsen är ansvarig för informationssamordning bör övriga aktörer, när detta är möjligt och lämpligt, hänvisa till Länsstyrelsen.

7.1 Informationskanaler

Länsstyrelsen använder sig av ett flertal informationskanaler för att snabbt nå ut till allmänheten vid en kärnteknisk olycka. Det är viktigt att informationen är tillgänglig för hela allmänheten, vilket innebär att hänsyn måste tas till personer som till exempel har funktionshinder eller inte fullt ut behärskar det svenska språket. För att informationen ska nå ut till alla bör Länsstyrelsen tillsammans med samverkande myndigheter, organisationer och media, kontinuerlig föra en diskussion kring vilka grupper som nås av de olika informationskanalerna.

³ Länsstyrelsen i Västmanlands län *Kriskommunikationsplan för Länsstyrelsen i Västmanlands län* 2015

7.1.1 VMA och utomhusvarningssystemet

Länsstyrelsen har vid en större samhällsstörning **finns** möjlighet att använda sig av varnings- och informationssystemet viktigt meddelande till allmänheten (VMA). Ett **varningsmeddelande** sänds via radio och tv och utan dröjsmål vid omedelbar risk för skada på liv, hälsa, egendom och miljö. Efter varningsmeddelandet kan ett **informationsmeddelande** sändas, och detta sänds sedan regelbundet och uppdateras vid behov.

Vid larm från **utomhusvarningssystemet** ljuder en 7 sekunders signal omväxlande med 14 sekunders tystnad under minst 2 minuter. I händelse av ett larm bör allmänheten:

- Gå inomhus
- Stänga dörrar, fönster och ventiler
- Lyssna på radio för information

När faran är över signaleras detta med en 30–40 sekunder lång signal.

På SVT:s Text-TV sidan 100 anger man när en VMA-situation pågår och hänvisar för mer information till Text-TV sidan 599 där samma meddelande som läses i radio publiceras skriftligt.

7.1.2 Sociala medier

Länsstyrelsen använder sig av Facebook och Twitter för att nå ut med information.

7.1.3 113 13

113 13 är Sveriges nationella nummer för information vid allvarliga olyckor och kriser. Kärnkraftlänen och MSB har tillsammans tagit fram ett dokument med en generell FAQ för kärntechniska olyckor som 113 13 kan använda sig av. Dokumentet uppdateras sedan eftersom med frågor och svar som är aktuella för den specifika händelsen.

7.1.4 Länsstyrelsens externa webbplats

Ingångssidan på Länsstyrelsens hemsida <http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland> används för att förmedla information om inträffad händelse.

7.1.5 Nationell portal för krisinformation (krisinformation.se)

Krisinformation.se är en webbplats som förmedlar information från myndigheter och andra ansvariga till allmänheten före, under och efter en stor händelse eller kris. Webbplatsen länkar till information som Länsstyrelsen lägger ut på sin hemsida, och kan via sin FAQ-funktion publicera den FAQ för kärntechnisk olycka som tagits fram av kärnkraftlänen och MSB.

7.1.6 Västmanlands tolkservice

Tolkservice används för att nå ut till personer som inte har svenska som modersmål.

8 Personella och materiella resurser

Länsstyrelsens organisation kan förstärkas med experter/samverkanspersoner från olika myndigheter och organisationer. Det kan vara experter från SSM, Försvarsmakten, Röda Korset, regionen, Westinghouse med flera. Stöd kan även sökas från icke drabbade kärnkrafts län och övriga länsstyrelser. För att erhålla internationell hjälp ansöker Länsstyrelsen till MSB som har hand om kontakterna.

Utöver Länsstyrelsens organisation och den nationella expertgruppen (NESA) finns ingen planerad personell resurs för sanering. Personal och utrustning för sanering kan hämtas från samhällets normala resurser. Uppgift på lämpliga organisationer och företag finns hos SOS Alarm AB eller i Myndigheten för Samhällsskydd och beredskaps (MSB) integrerade beslutstöd för skydd mot olyckor (RIB).

Dosimetrar kan lånas av Länsstyrelsen i Uppsala, Kalmar, Halland eller Skåne som tillsammans har några tusental dosimetrar. Westinghouse, med bland annat Bränslefabriken i Västerås, har utrustning som kan nyttjas.

9 Sanering

Enligt lagen om skydd mot olyckor (2003:778) avser sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning, sådana åtgärder som staten ska vidta för att göra det möjligt att åter använda mark, vatten, anläggningar och annan egendom som förorenats genom utsläppet.

Vid andra olyckor med radioaktiva ämnen, exempelvis i samband med transport av radioaktiva ämnen, är verksamhetsutövaren ansvarig för en eventuell sanering. Regeringen kan föreskriva eller särskilt besluta att en statlig myndighet ska ansvara för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen även i andra fall än efter en kärnteknisk olycka.

Staten är skyldig att vidta saneringsåtgärder endast i den utsträckning detta är motiverat med hänsyn till:

- Följderna av utsläppet,
- Det hotade intressets vikt
- Kostnaderna för insatsen
- Omständigheterna i övrigt

Efter regeringsbeslut kan en länsstyrelse få ta över ansvaret för saneringen i flera län eller någon annan statlig myndighet ta över ansvaret i ett eller flera län.

9.1 Organisation i saneringsfas

Organisationen utgår från Länsstyrelsens krishanteringsorganisation som etableras i det akuta läget, men sanering kan komma att ta lång tid, i vissa fall upp till flera år. För att Länsstyrelsen samtidigt ska kunna utföra sina ordinarie arbetsuppgifter ska saneringsorganisationen därefter anpassas till Länsstyrelsens ordinarie organisation och normala arbetssätt. Detta förutsätter att det är möjligt att under en längre tid kunna omprioritera från normal verksamhet till saneringsuppgifter. Saneringen kan ses som en ny verksamhet som kan komma att pågå under avsevärd tid.

Ledningsfunktionen för sanering ska i så stor utsträckning som möjligt utgöras av personal i den egna organisationen som normalt arbetar med beredskaps-, miljö-, informations-, lantbruks- och livsmedelsfrågor. I samband med saneringsåtgärder kan organisationen behöva utökas med annan länsstyrelsepersonal och externa experter.

9.1.1 Länsstyrelsens ledning

Landshövdingen säkerställer att tillgängliga resurser samordnas vid en sanering. Vidare fattar Landshövdingen beslut om:

- Att påbörja och avsluta en sanering
- Inriktning på saneringsverksamheten
- Begäran till Strålsäkerhetsmyndigheten om att den nationella expertgruppen för sanering skall sammankallas

- Ingrepp i annans rätt eller om vem som utöver Landshövdingen får besluta om sådant ingrepp
- Ersättning för utrustning och personal

9.1.2 Saneringsledaren

Landshövdingen utser tjänstemän inom Länsstyrelsen som ska kunna verka som saneringsledare. Utbildning för saneringsledare ska tillhandahållas genom av MSB fastlagda krav och kurser.

Till saneringsledare kan även utses person som förvärvat motsvarande kunskaper på annat sätt:

- Ha god regional kännedom
- Ha grundläggande kunskap om joniserande strålning,
- Känna till olika saneringsmetoders för- och nackdelar samt inbördes beroende
- Ha god kunskap om berörda aktörer och deras uppgifter

Saneringsledaren ska påbörja förberedelserna för en eventuell sanering så snart som Länsstyrelsen får vetskap om att en händelse inträffat. Saneringsledaren ska därför inte vara samma person som leder eventuellt räddningsarbete. Vid sanering har saneringsledaren det strategiska ansvaret.

Det innebär bland annat att saneringsledaren ska:

- Fatta strategiska beslut inom den ram som Landshövdingen ger samt följa upp hur besluten genomförs
- Ansvara för planeringen och genomförandet av saneringsåtgärderna samt uppföljning av åtgärdernas effekt
- Initiera utbildning för berörd personal
- Förbereda informationsåtgärder i samverkan med informationsavdelningen
- Se till att Landshövdingen hålls underrättad om hur verksamheten fortskrider, samverka med den nationella expertgruppen för sanering, samt samverka med berörda län, andra myndigheter och organisationer

9.1.3 Operativ chef

Landshövdingen utser en operativ chef som bland annat har till uppgift att leda fältorganisationens arbete, omsätta saneringsledarens beslut i praktiska termer, och se till att stabsledningen hålls underrättad om det pågående saneringsarbetet och de eventuella problem som uppstår.

Lämpliga som operativa chefer kan vara personer som normalt arbetar som befäl inom räddningstjänst, arbetsledare inom bygg- eller saneringsbranschen m.fl.

10 Saneringsmetoder, indikering och mätning

Det finns tre huvudsakliga saneringsmetoder:

1. Avklingning eller självsanering

Inga särskilda åtgärder vidtas. Områden kan behöva spärras av för allmänheten under kortare eller längre tid.

2. Avskärmning, inkapsling eller stabilisering

Strålningsaktiviteten avskärmas eller inkapslas för att förhindra spridning, till exempel genom djupplöjning eller övertäckning. Asfaltering är ett exempel på övertäckning. Stabilisering används främst på ytor som är svåra att sanera.

3. Dekontaminering, bortforsling eller lämpning

Radioaktivt material avlägsnas och deponeras på annan plats, exempelvis genom bortforsling av kontaminerat material/ytskikt.

10.1 Prioritering

Vid prioritering fokuserar Länsstyrelsen på de saneringsåtgärder som kräver ett tidigt genomförande. Hur Länsstyrelsen kommer att prioritera saneringen beror i stor del på var, hur och hur stort nedfallet av radioaktiva ämnen är. I allmänhet kan man dock säga att viktiga samhällsfunktioner, samt områden där många människor vistas kommer att prioriteras i första hand. Beroende på årstid och storlek på området kan även jordbruksmark prioriteras. Information om länets geografi finns att tillgå i Länsstyrelsens RUM-katalog. Uppgifter om specifika lokala förhållanden hämtas från länets kommuner.

Vad är en RUM-katalog, och finns den tillgänglig - i så fall vart?

10.2 Saneringsmetoder

Förslag på olika saneringsmetoder finns redovisade i Räddningsverkets handbok. Vid val av vilka saneringsmetoder som är användbara hänvisas till Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskaps handbok.

Om det refereras till olika publikationer bör deras namn framgå och var de står att finna, antingen med hänvisning till MSB: s publikationsservice eller via redovisad länk.

10.3 Saneringspersonal

Den personal som genomför saneringen kan komma att utsättas för ökade doser. Där det finns risk för att personal utsätts för joniserande strålning gäller utöver arbetsmiljölagen (1977:1160) och arbetsmiljöverkets föreskrifter även strålskyddslagen (1988:220), strålskyddsförordningen (1988:293) och av SSM:s meddelande föreskrifter.

Vilka föreskrifter från SSM är aktuella?

10.4 Kontaminerat material

Om man vid sanering väljer att forsla bort radioaktivt material kommer stora mängder avfall behövas deponeras. Vid deponering av kontaminerat material

gäller miljöbalkens regler för avfallshantering samt SSM:s regler för kontaminerat avfall. Det finns inga förberedda deponier i Sverige.

I likhet med övriga angivna lagar och förordningar bör även Miljöbalkens beteckning (1998:808) och aktuellt/aktuella kapitel redovisas. Vidare bör även SSM:s regler anges med namn och författningsnummer.

Utöver detta kommer lastbilar, grävmaskiner med mera samt vägar där transporter av avfall har genomförts att förorenas. Efter att saneringen är genomförd behöver även maskinerna och transportvägarna saneras.

Remissutgåva

11 Utbildning och övning

Utbildning och övning ska ske genom Länsstyrelsens och/eller annan myndighets försorg. Länsstyrelsen har en fastställd utbildnings- och övningsplan som ska revideras årligen. Utöver detta bör Länsstyrelsens krishanteringsorganisation ges grundläggande strålskyddsutbildning.

För de presumtiva räddningsledarna finns en fastställd kompetens- och utbildningsplan som revideras i samband med Länsstyrelsens årliga verksamhetsplanering.

Saneringsledare ska ges kunskap om den nationella beredskapen för sanering, Länsstyrelsens ansvar, grundläggande strålskyddsutbildning, konsekvenser av ett radioaktivt utsläpp och om olika motåtgärders för- och nackdelar.

För övriga utbildningar och målgrupper, se Länsstyrelsens utbildningsplan.

Utbildningsplanen finns ej tillgänglig på Länsstyrelsens hemsida.

12

